

Jólét szocialista módon címen immár második kiadásban (első kiadás 1976, második, bővített 1978) jelentette meg a Kossuth Könyvkiadó *Kozma Ferenc*nek, a közgazdasági tudományok doktorának, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem tanárának könyvét. A szerző ebben a kiskönyvben, amely rövid idő alatt széles körben olvasmánnyá vált, megpróbálta felvázolni, hogy voltaképpen milyen is legyen a szocialista társadalom igényeinek megfelelő jóléti struktúra. Szakmánkban az erdő közjóléti hatásainak több mint félévszázados irodalma van, Minden erdőgazdaságunk foglalkozik az erdő jóléti berendezésével. Kialakulóban van a jóléti erdőgazdálkodás. Ezért, úgy gondolom, érdeklődésre tarthat számot, ha az alább következő idézetekkel megpróbálom röviden összefoglalni a szerző számunkra leginkább érdekes gondolatait:

„... a jólét az életmódnak s általában a társadalom gazdasági-politikai viszonyainak igen fontos tudati tükröződése. Az egyén jólétét persze annyi eseti tényező befolyásolhatja, hogy egyenként objektív, politikaformáló erőként bajos volna számolni velük. Egyes osztályok, rétegek, nagyobb embercsoportok jólétére vagy ennek hiányára, illetve a jólét foka viszont már olyan objektív kategória, amelynek figyelembevétele nélkül nem lehet sem politikát, sem pedig gazdaságpolitikát csinálni. A társadalmi jólétet ugyanis alapvető politikai tényező, de egyben rendkívül fontos termelőerő is. Hatással van a felnövekvő generáció munkaerőkölcsére, szakmaszerzési ambícióira, hatással van a munkafegyelmre, a dolgozó kollektívák létrejöttére és alkotóerejük kibontakozására, a tudományos-műszaki újító-fejlesztő képességre, a közösségi vagyonnal való bánásmódra munkahelyen, közterületen stb., s mindezek révén befolyásolja az egész gazdasági-társadalmi fejlődési folyamatot a nemzeti jövedelem növekedési ütemétől az export és import gazdaságosságáig. Hatását számszerűsíteni képtelenség, de hatóereje jóval nagyobb, mint gondolnánk.”

A fizikai lét fenntartásához szükséges élelmiszer, ruházat, lakótér, tüzelőanyag stb. megszerzése a fogyasztási preferenciasorrendben minden társadalomban az első helyet foglalja el. Ami ezen túl következik: az élelem, ruházatkódás minősége, választékossága, a lakás nagysága, komfortja, berendezése, a szórakozási és művelődési javak, üdülés és világlátás stb. iránti igény már társadalmilag erősen meghatározott. Azon társadalmi normák összességét, amelyek megszabják a kiegyensúlyozott, köztiszteletben álló egyén vagy család életmódját s az ehhez szükséges javak és szolgáltatások mennyiségét, valamint összetételét, jóléti ideálnak nevezem. Ha a társadalom tagjainak többsége kiegyensúlyozott élet- és munkakörülmények között, reálisan kiszámítható időn belül hozzájuthat a fennálló jóléti ideál tárgyi kellekének megvásárlásához szükséges jövedelemhez, akkor beszélünk társadalmi jólétéről. . .

Ha alkotóelemeire bontjuk, a szocialista életmód

— olyan anyagi jólétet jelent, ahol az ember és ember közötti fogyasztási lehetőségek differenciáltsága tevékenységük társadalmi hasznosságával arányos, és kizárólag csak ezzel arányos;

— olyan alapbiztonságot jelent, ahol az egyén élete, emberi méltósága, egészsége, művelődése és tehetségének kibontakoztatási lehetőségei jövedelmi szintjétől függetlenül biztosítottak;

— olyan termék- és szolgáltatáskínálatot jelent, amely képes biztosítani a civilizált tárgyi környezetet is, s egyben ösztönöz a kulturált életvitelre is. A szocialista életmódban az élet tárgyi és szellemi értékei között tartós egyensúly áll be, egyik sem ítéltetik alantasabbnak a másiknál, s mindkettő az egyén tartalmas életét, hasznos társadalmi funkcióját szolgálja.

A gondolatmenetet két alapvető megállapítással lehet összegezni:

— a szocialista életmód olyan tartalmas életű, művelt és kulturált embertípust teremt, aki közösségben és közösségért él, dolgozik, ott érzi jól magát, s annak szenteli alkotó energiáit;

— a szocialista életmód a fogyasztás szférájában is figyelembe veszi a gazdaságosságot, a pazarlásmentességet, anélkül, hogy az életvitel színvonalát feláldozná valamiféle puritanizmus oltárán.

A szocialista életmód tehát okosan kialakított, magas fokon és igen kulturáltan megszervezett, viszonylag kis szóródású társadalmi jólétet jelent, amelyet igen következetesen végrehajtott sajátos struktúra- és műszaki fejlesztési politika támaszt alá. E politikában mindenekelőtt döntő szerepe van az általános és szakképzésnek, a termelési szerkezet tömegszükségletekre való orientáltságának, a fejlett lakossági

infrastruktúra (egészségügyi, kulturális, háztartási szolgáltatások, tömegközlekedés, turizmus stb.) kivételesen nagy szerepének a népgazdaságon belül, a megtermelt javak jó minősége és tartóssága előnyben részesítésének a műszaki fejlesztésben, valamint a kereskedelemben...

A szocialista típusú társadalmi jólét megteremtése a gazdaságpolitika célja, de egyben eszköze is. A lakosság életszínvonala és életmódja ugyanis — közvetetten — termelőerő.

Végeredményben a jólét és a termelékenység foka egymást determinálja, amit a gazdaságpolitikának dinamikus egyensúlyban kell tartania. Minél racionálisabb a jövedelmek és a fogyasztás szerkezete, annál nagyobb társadalmi energiák szabadulnak fel a munkaerő minőségi értelemben vett bővített újratermelésére — ami a tartalmasabb, értékesebb és nagyobb jólétben leélt életet is jelenti az egyén számára, és egyben hatékonyabb termelést az egész közösség számára.

A képzés, a munkahelyek szervezettsége, műszaki „léggöre”, a mindennapos élet kulturáltsága olyan érintkezési pontja a termelőerők fejlesztésének és a jóléti politikának, amely bizonyos szempontból ugyanolyan beruházásnak fogható fel, mint a termelékenységet növelő új állóalpok létrehozása...

A mezőgazdaság ma a lakosság 1/5-ét tudja foglalkoztatni, egy emberöltő múlva a mai mezőgazdasági népesség fele legalább kétszer annyi terméket tud majd előállítani, mint a mai mezőgazdasági termelés. Az ipar energia- és anyagszükségletének zömét importálnunk kell, a feldolgozott termékek nagy részét nemzetközi specializáció és kooperáció útján el kell cserélnünk a külfölddel ahhoz, hogy növekvő gazdasági jólétet tudjunk biztosítani. A magyar népgazdaság működésének hatékonyságát mindinkább az határozza meg, elismeri-e a nemzetközi piac a hazai, nemzeti munkaráfordítást társadalmilag szükséges, teljes értékű munkának. Mint-hogy gazdaságosan kitermelhető ásványi kincsek nem állnak rendelkezésünkre, csaknem egyedül a dolgozó lakosság tehetségén és szorgalmán múlik az, hogy a magyar népgazdaság a világpiacon teljes értékűnek elismert termelékenységű munkával tud-e megjelenni.

A kulturált és korszerű jólét egyben gazdaságos is. Azonos mennyiségű importált anyagból, adott géppark és munkaerő segítségével nagyobb tömegű, illetve magasabb használati értékű termék termelhető. Az életszínvonal növekedésének nem feltétlenül kell egyenesen arányosnak lennie a felhasznált nyersanyag- és energiamennyiséggel. Az okosan megtervezett és megszervezett jólét — takarékos.”

Ref.: Bajdó Erzsébet

Az erdők jóléti berendezése a Szovjetunióban

A szovjet Szakszervezetek Össz-szövetségi Központi Tanácsa folyóiratának, a Turisztika 1979. évi júniusi számában P. Bobrov kandidátus, az Orosz Szövetségi Föderatív Tanácsköztársaság erdőgazdasági miniszterhelyettese „Lesz i leszovod” címen érdekes cikket írt. Írásában többek között a következőket olvashatjuk:

„A statisztikai adatok szerint a Szovjetunió európai része lakosságának 4/5 része szabadidejében rendszeresen felkeresi az erdőket, és átlagosan évente 70 órát tölt el bennük. Minél nagyobb valamely város, lakosai annál inkább kijárnak a természetbe. A moszkvaiak, leningrádiak például évente 113 órát, a többi milliós város lakói 83 órát, a közepes városok lakói 47 órát töltenek el erdőn...

Azonban nemcsak a frissülés végett az erdőbe kiáramlók száma nő, hanem változik a pihenési feltételekre vonatkozó ízlésük, igényük is. Ez a probléma egyébként felmerült már a múlt század végén, a jelen század elején is, amikor a múltban kialakult természeti parkok kiegészítőiként megjelentek az első erdőparkok. Már ezek létesítésekor célkitűzés volt a természeti tájak maximális megőrzése.

Az erdőművelő ennek során, képletesen szólva, mint szminkmester, nem változtatja meg a természet arculatát, csak kihangsúlyozza természetes szépségét.

A korszerű tájépítés, az üdülő erdőgazdálkodás, vagy az erdők jóléti berendezése az előzőektől mindenekelőtt abban különbözik, hogy a város környéki tömeges felüldülést szolgálja. Az erdészek ma igyekeznek felhasználni az orvostudomány, pszichológia, esztétika, építészeti és sok más diszciplína eredményeit...

Az emberre természetesen nemcsak a tájkép, a táj arculata hat, hanem az erdő mikroklímája, a levegőtisztasága, ionizációja, az erdő hangjai, illata. Nem kisebb azonban a jelentőségük az üdülők hangulata és közérzete szempontjából az elemi

kényelmi berendezéseknek: esőháznak, letelepedő helyeknek, autóparkolóknak. Ezek a berendezések meg kell feleljenek az emberek esztétikai ízlésének.

Azomban nemcsak az emberek pihenésének elősegítése készíti az erdészeket az erdő jóléti berendezésére, sokkal többről van szó. Dekoratív szobrok, érdekes építmények, erdei utak és ösvények jól átgondolt rendszerével könnyen el lehet vonni az üdülőket azoktól az erdőterületektől, amelyek nem viselik el az antropogén terhelést... s így minimális területen igen nagy számú embert lehet üdültetni.

Az erdők jóléti berendezésekor, üdülésre való alkalmassá tételükkor első és legfontosabb dolog az erdőterület üdülési kapacitásának objektív becslése. Ekkor választják ki a történelmi, botanikai, esztétikai vagy más vonatkozásban legértékesebb, legvonzóbb erdőtájakat, erdőket... 1978-ban például 188 nagy, különösen értékes erdőfölből, illetőleg faállományt jelöltek így ki...

Ez idő szerint valójában nálunk nincs olyan erdészet, amely az emberek felüdülése érdekében nem foglalkozik erdők jóléti berendezésével... P. V. *Vasziljev* adatai szerint már a hatvanas években üdülésre több mint 30 millió ha erdőt vettek igénybe...

Az üdülő erdőkben három zónát különítenek el: védett, sétáló és aktív pihenésre szolgált. Az elsőbe tartoznak a legértékesebb erdőrészek, melyekben a természetvédelem, tanulmányozás és bemutatás legérdekesebb objektumai találhatóak... Ezek látogatása, bejárása csak szakképzett kísérelvel lehetséges a kijelölt bejáró ösvényeken.

A sétáló erdők zónájában rendszerint elég sűrű út és ösvényhálózat van, megoldott a szemét összegyűjtése és végrehajtják bennük az időszerű erdőgazdasági munkákat. A kisebb épületek ebben a zónában az üdülők 1—2 napos ott tartózkodását segítik elő. Az erdőgazdaságok és erdészetek lehetőségei elegendők a szükséges építmények létesítésére, fenntartására. Az aktív pihenés zónájában sportlétesítmények, srandok, kempingek, autóparkolók vannak. Ezek autóval, vonattal elérhetők. Ezek az építmények természetesen komplikáltabbak, drágábbak. Egyedül az erdőgazdaságok nem képesek finanszírozni és létrehozni őket.

Sokkal kedvezőbb a helyzet az üdülőerdők kisebb épületekkel, berendezésekkel való felszerelése terén. Az erdőgazdasági vállalatok tervező és technológiai hivatala a Szojuzgiproszhoz, az Erdőterv Összszövetségi Egyesülés és más tervező intézetek több érdekes katalógust állítottak össze, melyekben funkciójuk és használatuk szerint csoportba egyesített típusok is vannak, melyek lehetővé teszik különböző komplett berendezés és épület együttesek felállítását. Példaként megemlíthetjük a Leningrádi Erdőgazdasági Egyesülés Tervező Technológiai Irodája által ajánlott komplett letelepedési helyi berendezést, amely asztalból, padból, tűzrakó helyből, egészségügyi berendezésekből, sátorhelyekből, négy ember számára alkalmas esőházból és a letelepedési helyet mutató útjelzőtáblából áll. A berendezések ára 150—200 rubel.

Ref.: *Veperdiné Vorkina Irina*

Erdősítéseink gyomnövényzetének, a vágások lágyszárú és alacsonyabbrendű fás növényeinek lehetőleg teljes fajtaválasztékában való megtartása jelentőségére mutat rá az ALLGEMEINE FORSTZEITSCHRIFT 16. száma. Ezek a „gyomok” közreműködnek a nyers humusz lebontásában, a tápanyagok átalakításában és tárolásában, hozzájárulnak a humusz megőrzéséhez. Virágzásukban, de gyakran a maghozó korban is szemet gyönyörködtető látványt nyújtanak. Közülük számos faj izletes gyümölcsöt ad és gazdag méhlegelővel pótolja a mezőgazdasági területek totális gyomirtása révén elveszhető lehetőségeket. A vágásnövényzet természetes tápláléka a vadnak, célszerűen pótolja a mesterséges takarmányozást. A gyommagvak számos madárfajnak fontos eledele. Fontos ezért, hogy az erdősítések ápolásában olyan eljárásokhoz forduljunk, ami annak eredményessége mellett gondol az egyéb hatásokkal is. Kerüli a vegyszeres gyomirtást és a mechanikai védekezésben is kiméletes. Ajánlják a csemétét közvetlenül veszélyeztető növényzet taposását mielőtt még meghaladná a csemete magasságát. Fontos, hogy a tavaszi hajtás fényt élvezzen. Később ez már kevésbé lényeges. Még gyalogbodza, szeder és málna sem veszélyes, ha a májusi hajtás zavartalanul fejlődhet. A szedret később töben ki kell sarlózni, de a területen hagyva. Mindez természetesen kedvezőbb csapadékviszonyokra vonatkozik.

(Ref.: *Jérome R.*)

Új ismeretek az erdei csemeték növekedéséről. A bécsi Hochschule für Bodenkultur Erdő és Fagazdasági Szekciójának tudományos ülésszakán a fafiziológiai kutatások újabb eredményeiről adtak számot. Az elhangzott előadásokból *J. Pollanschütz* ismertetése alapján célszerű a következőket kiemelni:

— A csemeték víztartalma nem elszigetelt, hanem dinamikus állapotot képvisel, amely a talaj—csemete—légkör útvonalon végbemenő vízmogás eredményeként jön létre. A csemeték vízgazdálkodásában a vízenergia helyzetének jut a központi szerep. Az alapvető folyamatok a víz energiaállapotának a változásához kapcsolódnak. Ezt célszerű három csoportban összefoglalni: 1. a statikai talajvíz potenciál, 2. a gravitációs potenciál, 3. a sűrülési potenciál. A sejt-növekedés, a protein- és a fotoszintézis különböző módon reagál az ösvíz-potenciál változásaira.

— Termelési, szállítási szempontok miatt célszerű a kis konténeres csemeték nevelése. A sűrűn nevelt és kellően nem edzett kis konténerben a „viszonylag nagy” csemete a kiültetés után általában kedvezőtlen vízháztartási körülmények közé kerül a közép-európai viszonyok között. Ebben a térségben nagy térfogatú konténerek alkalmazására van szükség. Az előnyök ellenére a konténeres csemetermelés Ausztriában jelentéktelen mértékű.

— A Paperpot-csemeték kezdeti gyors növekedés után néhány év múlva tömegesen (80—90%) pusztultak, mert a vastag, rosszul korhadt papírburok akadályozta a gyökerek továbbfejlődését, a csemeték szó szerint éhenhaltak. Újabbán rövid ideig tartó, gyorsabban korhadt papírt alkalmaznak.

— Trágyázási kísérleteket folytattak, amelyek során egyes fákat trágyáztak (átlag-törzs) és ezek növekedését vizsgálták. A fatérfogatot a szokásos alakszám függvényvel kiszámították és ezt követően törzselmézés útján is. A hagyományos alakszám alkalmazása 50—60%-os többleteredményre vezetett. Kitént, hogy a trágyázás elsősorban a fatörzs alsó részén okoz erőteljesebb vastagodást. A helyes következtetések miatt ezért az alakszám vizsgálatok ezeknél a kísérleteknél is szükségesek.

— A víz szerepe a fatermesztésben meghatározó jellegű. Az erdészek és a botanikusok egyaránt növekvő aktivitással foglalkoznak a fás növények új szemléletű (dinamikus) vízgazdálkodásának kutatásával. A régi elméletek az ökofiziológia és a fafiziológia területén egyaránt átalakultak.

A tanulmányok a kiemelt megállapításait célszerű nálunk is fontolóra venni. A víz erdőterületünk jelentős részén „hiánycikk”, ugyanakkor a fatermesztés legjelentősebb tényezői közé tartozik. A kevés, de rendelkezésre álló felvehető víz hasznosítása érdekében dús gyökérzetű csemeternevelésre kell törekedni. A víz sűrülési potenciálja az Ohm-törvényhez hasonló jelenséget hoz létre. Ennek megfelelően a dús gyökérzet több, párhuzamos vízvezetőpályát jelent, amelynek eredményeként a talajban és a gyökérben levő vízellenállás csökken. Csemetermelésünk fejlesztésekor ezért is kell a gyökérzet kedvező kialakítására nagyobb figyelmet fordítani.

(AFZg 1978. 9/10. Ref.: Dr. Solymos R.)

Tobozgyűjtés álló fákról. Az erdészeti gyakorlatban általánosan alkalmazott hagyományos maggyűjtési eljárások — különböző létrákkal, állványokkal végzett munka — mellett megjelentek a hidraulikus felvonók és az önjáró tobozrázó berendezések.

A hidraulikus felvonók függőleges irányú hatótávolsága eléri a 36 m-t. Ezek közül azok a szerkezetek a legmozgékonyabbak, amelyek 18 m-ig biztosítják a maggyűjtést. Az Egyesült Államokban végzett vizsgálatok szerint a munkavégzés hatékonysága 100 db/ha törzszám és 18 m átlagos famagasság esetén a legnagyobb.

Kanadában lúccs- és erdeiifenyő toboz gyűjtésére szolgáló szerkezetet vizsgálunk. A felvonó felső részén egy korlattal ellátott, 360°-kal elfordítható plató található. Ez a berendezés 7,2—16,2 m magassághatárok között alkalmazható. A tobozgyűjtés idejére a szerkezet megfelelő gépkocsialvázra szerelhető fel.

Hidraulikával ellátott önjáró tobozrázó berendezést vizsgálunk több országban, így pl. az Egyesült Államokban, Angliában és Kanadában. Ezek a gépek 90 cm fatérmérig alkalmazhatók. A tobozrázó gépek a hidraulikus felvonóknál kisebb szerkezetek, s ennél fogva mozgékonyabbak, különösen akkor, ha terepjáró alépfémnyere szereplik fel. Teljesítményük nemcsak a terepvízszonyoktól, a hektáronkénti törzszámától és a tobozterméstől, hanem a toboz nagyságától is függ. A rázógépekkel a munkát olyankor kell végezni, amikor a magvak már eléggé érettek és a toboz még kellő súllyal rendelkezik, mert csak így lehet a gazdasági és a biológiai követelményeket kielégíteni.

(LESNICKÁ PRÁCE 1979. 3. Ref.: Madai G.)